

LOs handlingsprogram 2025–2029

Kapittel 3.3 Rettferdig grønt skifte

Vedtatt på LOs
36. ordinære kongress,
5. til 9. mai 2025
BOKMÅL

3.3 Rettferdig grønt skifte

Klimaendringene presser fram en høyere omstillingstakt i arbeidslivet. Den norske modellen er godt rustet for denne omstillingen. Den kan bidra til at omstillingen skjer uten økende forskjeller og stigende arbeidsledighet, snarere med styrket velferd og økt livskvalitet, samtidig som vi tar vare på klodens miljø og klima. En forutsetning for å gjennomføre disse ambisiøse omstillingene i årene framover er at arbeidstakere får mulighet til reell medbestemmelse og opplever endringene på egen arbeidsplass som følger av det grønne skiftet, som rettferdige og akseptable.

Klimaendringene er vår tids største utfordring og setter sitt preg på naturmangfold, samfunnsstruktur, helse, velferd, verdiskaping og økonomisk fordeling. Klimaendringene rammer allerede usosialt, står for store ødeleggelser på eiendom og personer og bidrar til økte ulikheter og eskalerende konfliktnivåer globalt. Det er helt nødvendig å redusere mengden klimagasser i atmosfæren og å iverksette tiltak for å ta vare på naturmangfoldet. LO stiller seg bak de norske og internasjonale klima- og naturmålene og vil arbeide for at disse målene nås.

De internasjonale klimaavtalene påvirker allerede utviklingen i verdensmarkedene og EUs indre marked, hvor høye bærekraftstandarder i økende grad blir et konkurransefortrinn. Produksjonsmåter og handelsmønstre er allerede i endring som følge av et økende internasjonalt klimaengasjement.

Fram til i dag har økonomisk vekst vært koblet til økt bruk av råvarer og ressurser og til økte klimagassutslipp. Utfordringen nå handler om å skape en økonomi basert på bærekraftig verdiskaping og velstand, samtidig som vi reduserer klimagassutslipp, har en bærekraftig bruk av ressurser, råvarer og areal og sikrer høy sysselsetting.

Det grønne skiftet

Det grønne skiftet må sikre sysselsetting, jevn fordeling og bidra til bærekraftig utvikling og velstand. Målet er lavutslippssamfunn som ivaretar rettferdighet og sikrer arbeidstakerne gode, anstendige jobber.

Offentlig sektor spiller en sentral rolle i denne omstillingen, både gjennom direkte utslippskutt fra egen virksomhet, men også som samfunnsaktører og samfunnsplanleggere som er i nær dialog med lokalt næringsliv og innbyggere. LO vil at staten skal ha kontroll over kritisk infrastruktur for å sikre sterke og trygge lokalsamfunn og næringsstruktur for grønn omstilling i hele landet. Offentlig sektor må i større grad spille rollen som pådrivere for grønn omstilling, i form av å prøve ut ny teknologi og spre erfaringer med stort spredningspotensial samt bidra til folkelig mobilisering og oppmerksomhet om klimaarbeid i hele landet. En forutsetning for å få fram ny og grønn industri er at det prioriteres midler til forskning og utvikling av norsk industri og utbygging av infrastrukturen.

LO vil utvikle nye og ivareta eksisterende framtidsrettede arbeidsplasser med høy kompetanse gjennom hele verdikjeden. Vi vil arbeide for økt videreføring av norske naturressurser innenfor rammene av en ansvarlig klima- og miljøpolitikk.

Å nå de målene vi har forpliktet oss til, krever at all menneskelig aktivitet legges om i klima- og naturvennlig retning. Varer og tjenester må produseres på en slik måte at klima- og naturavtrykket blir minst mulig, og at utslippene av klimagasser blir så lave at den samlede mengden klimagasser i atmosfæren går ned, og at det ikke forringer naturverdier. Dette krever at også norsk forbruk og vareproduksjon endres.

I dag er den norske velferdsstaten, lokalsamfunn og arbeidsplasser svært avhengige av inntektene og verdiskapingen fra petroleumssektoren. Endringene som følger av det grønne skiftet, innebærer at etterspørsel etter fossil energi vil reduseres fram mot 2050. Det kan gjøre den norske økonomien, velferdsstaten og arbeidstakere sårbare. For å sikre fortsatt høy og stabil

verdiskaping og inntekt til velferdsstaten, full sysselsetting og trygghet for arbeidstakere må den norske økonomien, samfunnet og arbeidslivet omstilles til å bli mindre avhengig av inntektene og verdiskapingen fra petroleumssektoren. Da er det helt nødvendig med en helhetlig tilnærming til omstillingen som ser alle sektorer i sammenheng, fra offentlig til privat. Norske virksomheter må omstilles med utgangspunkt i å ivareta arbeidsplasser og være basert på ansattes mulighet for reell medbestemmelse og kompetanse.

LO vil arbeide for at leverandørindustrien, utviklet basert på petroleumsressursene, utvikles videre inn i nye grønne verdikjeder. LO mener det må arbeides aktivt å sikre en stabil aktivitet og bevare kompetanse og kapasitet. Ringvirkningene har stor betydning i mange lokalsamfunn langs hele kysten.

Ønsket om å avdekke mineralforekomster, forvalte fiskeressursene våre og utvikle en bærekraftig havbruksnæring og petroleumsnæring har hatt bred oppslutning. Denne ambisjonen har også kjennetegnet utviklingen av rammebetingelser, regelverk og lovgivning. Behovet for langsiktige investeringer krever at rammebetingelsene for næringene må være forutsigbare og stabile. Petroleumsnæringen må utvikles med hensyn til arbeidsplasser, klimamålsettinger og behovene til de viktigste handelspartnerne våre. Arealtilgangen skal styres slik at hensynet til fornybare næringer, klima og miljø veier tungt. Utvinning og gjenvinning av mineralforekomster og skogressurser er viktig i det grønne skiftet, og en aktiv industripolitikk er avgjørende for at driverdige mineraler og energiresurser kan utvikles og settes i produksjon. LO mener det må legges stor vekt på de helhetlige forvaltningsplanene som balanserer næringenes interesser mot andre hensyn. Tillatelser til ny virksomhet skal være basert på et føre-var-prinsipp og strenge krav til helse, miljø og sikkerhet. Den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa har store konsekvenser for energileveransene. Norges rolle som energileverandør til våre allierte og handelspartnere har således en stor og viktig betydning. LO mener de ressursene som kan bygges ut, må være økonomisk og klimamessig bærekraftige. Det vil medføre at deler av ressursene på norsk sokkel vil ligge urørt.

Rettferdig omstilling

LOs ambisjon er at det grønne skiftet skal bidra til å kutte klimagassutslipp og sikre høy sysselsetting, sterkere fordeling og økt velstand. Det vil være vanskelig å opprettholde støtte til det grønne skiftet dersom skiftet fører med seg økt arbeidsledighet og økende forskjeller. Det er også helt avgjørende at omstillingen skjer med aktiv deltakelse og medbestemmelse fra arbeidstakerne.

Rettferdig omstilling betyr at omstillingen til en klimavennlig framtid baseres på sosial dialog, medvirkning og inkludering av arbeidstakere og arbeidsgivere i planleggingen, gjennomføringen og iverksettingen av tiltak for å redusere utslipp. Ikke minst innebærer det rett til opplæring, etter- og videreutdanning og kompetanseheving for det grønne skiftet.

Kontinuerlig omstilling av måten vi produserer varer og tjenester på, er en nødvendig forutsetning for produktivitetsvekst og styrket konkurransekraft. Produktivitetsvekst er i sin tur en forutsetning for økt verdiskaping og styrket velferd for befolkningen.

Et godt organisert arbeidsliv er forutsetninger for at grønn omstilling skjer i tråd med målene for den norske modellen. En sterk velferdsstat og sterk politisk kontroll over økonomien og samfunnsutviklingen bidrar også til at omstillingsprosessene blir rettferdige.

Dette krever partssamarbeid og trepartssamarbeid lokalt, nasjonalt og internasjonalt. De som står midt i omstillingen, skal ikke bære kostnadene selv. Fellesskapet må skape trygghet for omstilling, trygghet for virksomhetene og trygghet for enkeltmenneskene. Det betyr blant annet at staten må være med på å finansiere forskning for nye grønne teknologier og bidra med risikoavlastning for utviklingen av nye næringer og omstillingsprosesser for eksisterende industri. Staten må også være med på å finansiere etter- og videreutdanning av arbeidstakere som trenger ny eller oppdatert kompetanse, og sørge for at vi har gode velferdsordninger som sikrer dem som står i fare for å bli negativt påvirket av omstillingen.

Verdiskapingen fra den grønne omstillingen må fordeles rettferdig. Statlig støtte og subsidier må bidra til å skape eller opprettholde gode, anstendige og bærekraftige arbeidsplasser i Norge. Verdiskapingen må også være rettferdig fordelt mellom arbeidstakere og arbeidsgivere gjennom lønnsforhandlinger og komme fellesskapet til gode gjennom et rettferdig skattesystem.

Tiltak for å redusere klimagassutslippene

For å redusere utslippene i tråd med klimamålene er vi avhengige av tilgang til fornybar kraft. Norge må skalere opp kapasiteten i kraftsystemet og spare energi gjennom energieffektive tiltak parallelt. Samtidig er det viktig at energiomstillingen tar hensyn til naturen. For utslippspunktene som ikke kan redusere sine utslipp tilstrekkelig, er en sterk satsing på fangst, transport og lagring eller industriell bruk av CO₂ avgjørende.

Denne omstillingen er en mulighet for å bygge nye grønne verdikjeder innen havvind, batterier, hydrogen og for CO₂-fangst og -lagring samt for energieffektivisering og nye løsninger i sluttbrukermarkedet. Å bygge disse verdikjedene i bærekraftige eksportindustrier er viktig for å diversifisere norsk økonomi ettersom etterspørselen etter olje og gass i globale markeder endrer seg. Dagens prosessindustri har allerede gjennomført store utslippskutt samtidig som produksjonen er økt. Denne industrien har høy produktivitet, ordnede lønns- og arbeidsvilkår og investerer tungt i innovasjon og utvikling.

Viljen til å ta ressursene i bruk, både på land og i havet, kjennetegner norsk fagbevegelse i næringspolitikken. Dette handler i stor grad om å skape arbeidsplasser og verdi av råvarer og ressurser fra naturen. Vern og restaurering av natur må legges til rette for bærekraftig sameksistens og fortsatt bruk av natur på land og i marine miljøer. Her må føre-var-prinsippet, en kunnskapsbasert tilnærming og en helhetlig forvaltning legges til grunn. Nedbygging av urørt natur bør unngås.

Arealbruk må prioriteres ut fra ringvirkningene det har for natur, klima, fellesskap og lokalsamfunn, og ta hensyn til urfolks rettigheter. Utvikling i og bruk av natur må skape gode og anstendige arbeidsplasser og legges til rette for å utvikle hele verdikjeder for foredling av råmaterialer i Norge innenfor bærekraftige rammer.

Energi

Sikker og forutsigbar energiforsyning er en bærebjelke i ethvert moderne samfunn. Energi er avgjørende for folks hverdagsliv, næringslivets verdiskaping, sysselsetting, nasjonal økonomi og sikkerhet. Fornybar energi er den viktigste nøkkelen til å kutte utslipp. Den kan erstatte og fase ut fossil energibruk, og den kan skape grunnlag for ny verdiskaping og sysselsetting.

Det viktigste grepet for rettferdig omstilling er å øke krafttilgangen gjennom mer fornybar produksjon og bedre nettinfrastruktur. LO vil arbeide for tiltak som fremmer energisparing, energigjenvinning og energieffektivisering. Økt krafttilgang vil gi forutsigbare og konkurransedyktige kraftpriser som er avgjørende for husholdninger, næringsliv samt offentlige og private virksomheter.

Vi må ta høyde for at omstilling til mer fornybar energi vil føre til store prissvingninger. LO støtter regjeringens forslag til Norgespris, alternativt strømsstøtteordningen, som et aktivt politisk svar for å sikre husholdningene en stabil og forutsigbar kostnad. LO mener støtte og tiltak for energieffektivisering må videreutvikles parallelt. LO mener det må utvikles konkrete tiltak for å sikre forutsigbare og konkurransedyktige kraftpriser til bedriftene. Fastprisavtaler, energieffektiviseringstiltak, et nett som reduserer prisforskjellene mellom landsdelene, må prioriteres. LO mener vi må vurdere om kombinasjoner av fastpriskontrakter og energieffektiviseringstiltak kan utvikles eller videreutvikles i denne sammenhengen. LO viser til det store offentlige eierskapet i norsk kraftsektor og utfordrer selskapene og eierne fra kommune til stat til konkrete tiltak for å etablere og sikre et konkurransedyktig prisnivå. LO mener Norge må vurdere hvordan et slikt industrikraftregime eller næringskraftregime kan realiseres, og i den sammenheng hvordan en slik strømkjøpsordning bør organiseres. I denne gjennomgangen må det utredes om et statlig strømkjøpselskap kan være et virkemiddel. LO vil i

denne sammenhengen peke på det store forbruket med avtalt tilkobling og forbruk vi har innenlands. Uten ny kraftproduksjon vil vårt eget forbruk spise opp kraftoverskuddet og presse prisene opp.

Det må være et mål å redusere varige prisforskjeller mellom prisområdene for strøm. Et viktig grep er en vesentlig styrking av nettkapasiteten. Samtidig er det viktig med nasjonal kontroll over kraftutbygging og at nettet eies og bygges ut av fellesskapet gjennom staten. Hjemfallsretten og det offentlige eierskapet av kraftressursene må videreføres. LO mener at alt potensial som ligger i opprustning og utvidelse av eksisterende vannkraft, må utnyttes, og at prosjekter som kan gjennomføres uten vesentlige nye inngrep i naturen, må prioriteres. Gjennom aktivt offentlig eierskap må kraftselskapene styres til å oppgradere vannkraften.

De stadig tydeligere konsekvensene av klimakrisen med hetebølger, skogbranner, tørkeperioder, styrtregn og flommer understreker nødvendigheten av reduserte klimagassutslipp. Flomvern vil bli langt viktigere. LO mener at tidligere vernevedtak og utbygging av magasinkapasitet, både i regulerte og ikke-regulerte områder, må gjennomgås.

Det er tydelig at omstilling basert på ambisjonen om lavere utslipp øker forbruksvolumet i Norge. Dette økte forbruket må enten forsynes med en økt kraftproduksjon i Norge eller ved importert kraft fra utlandet. Dersom Norge blir avhengig av importert kraft, vil kraftprisene i Norge stige. Opprettholdelse av et nasjonalt kraftoverskudd er en forutsetning for at rikelig krafttilgang kan videreføres som et konkurransefortrinn for norsk industri. LO mener det må være et mål at Norge gjenetablerer konkurransedyktige kraftpriser.

Et nasjonalt kraftoverskudd, at vi produserer mer enn vi forbruker selv, betinger samhandling og utveksling av kraft med våre naboland. Flere av landene rundt oss skifter ut en stabil, men utslippsintensiv kraftproduksjon med ustabile fornybare energikilder som sol og vind. Energisystemene er i endring, og det utfordrer evnen til en stabil leveranse av elektrisitet. Energiforsyningens betydning og rolle i sikkerhetspolitikken har blitt veldig tydelig, og i en urolig geopolitisk verden har Norges sårbarhet økt. LO mener Norge må utvikle løsninger for en stabil kraftforsyning i Norge som er dimensjonert til å møte disse endringene.

Våre største utslippskutt skjer gjennom den eksportverdien norske løsninger bidrar med internasjonalt. For å bevare global konkurransekraft må vi tilfredsstille kunder ute med produkter med lavt og lavere karbonavtrykk enn alternative leverandører. Energi- og klimapolitikken må knyttes tettere sammen med alle relevante politikkområder, spesielt næringspolitikken og sikkerhetspolitikken, enn det vi har sett så langt. CO₂-kompensasjonsordningen er det viktigste verktøyet for å forhindre karbonlekkasje. Ordningen bidrar til investeringer i eksisterende og ny grønn industri og sikrer norske bedrifters konkurranseevne overfor konkurrenter utenfor kvotehandelssystemet. LO mener CO₂-kompensasjonsordningen må videreføres med tanke på stabilitet, langsiktighet og forutsigbarhet for industrien.

Transport og infrastruktur

Transportsektoren er Norges største utslippssektor og står for om lag 30 prosent av de samlede klimagassutslippene (og 60 prosent av de ikke-kvotepålagte utslippene). Innen 2030 skal utslippene mer enn halveres. Effektive transportløsninger og fokus på alternative drivstoffkilder er en forutsetning for å få dette til. Gode transportløsninger er en forutsetning for høy sysselsetting, god distriktsutvikling og verdiskaping. LO er spesielt opptatt av at transportpolitikken legger til rette for utvikling av trygge og gode arbeidsplasser med vekt på kvalitet og kompetanse og som ivaretar de ansatte i transportsektoren.

Transport oppstår som følge av annen aktivitet, og bakteppet er derfor et generelt sterkt økende behov for mobilitet, blant annet med en forventet dobling av godstrafikken. Klimautslippene fra godstransporten har vært økende over lang tid. Omstillingen med å erstatte fossil energi i transportsektoren er godt i gang på lette kjøretøy og fartøy, mens veien mot lav- og nullutslipp i de tyngre segmentene av langtransporten og i luftfarten er mer krevende, blant annet som følge av umoden teknologi og høye kostnader.

Gode satsinger på kollektivtransport og overføring av gods fra vei til sjø og bane er viktige tiltak i hele Norge for å møte veksten i person- og godstransport.

Transportsektoren spiller en nøkkelrolle dersom Norge skal lykkes med omstillingen til et lavutslippssamfunn. Effektive og trygge transportløsninger er en forutsetning for å skape næringsutvikling både i distriktene og i sentrale strøk. Transportsystemet har stor betydning for næringslivets konkurransekraft. LO vil samle all utbygging, drift og vedlikehold av riks- og europaveinettet hos Statens vegvesen. Vedlikehold av vei og bane, herunder strekninger som ofte stenges, må prioriteres. En forsterket satsing på jernbanen og havner er nødvendig for å få mer gods over fra vei til sjø og bane i hele Norge. Det må også videreutvikles hurtiggående persontransport på bane mellom de store byene, i tillegg må kortbanenettet i Norge styrkes for å opprettholde gode kollektivtilbud i hele landet. Et trygt og åpent veinett er avgjørende for bosetting og næringsutvikling i hele landet. Der det er sikkerhetsmessig forsvarlig, bør vedlikeholds- og klimatilpasningstiltak på eksisterende vei prioriteres foran bygging av ny vei.

Hensynet til miljø og klima, spredt bosetting og befolkningens behov for transporttjenester tilsier en satsing på kollektivtransport over hele landet. Særlig i pressområdene vil befolkningsveksten kreve at transportveksten i hovedsak skjer kollektivt. Kollektivtransporten er et velferdsgode som tilbys og finansieres gjennom fellesskapet, og må organiseres slik at pengene som brukes, kommer de reisende til gode. LO vil derfor arbeide for at unntaksbestemmelsen i kollektivtransportforordningen benyttes.

Omstillingen til en sirkulærøkonomi

For å nå målene for 30 prosent vern og restaurering av natur og bærekraftig vekst og velstand er vi avhengige av å omstille samfunnet og økonomien til å utnytte ressursene vi allerede har, enda bedre gjennom en omstilling til sirkulærøkonomi.

Sirkulærøkonomi og bærekraftig ressursbehandling handler om å forhindre at ressurser blir omgjort til avfall. Produkter egnet for ombruk eller reparasjon må forbli i det sirkulære kretsløpet. Det betyr at vi både må produsere mindre og forbruke mindre enn i dag. Offentlige insentiver kan være nødvendige bidrag i denne omstillingen.

For å sikre livsgrunnlaget til dagens og framtidens generasjoner og ivareta naturressursene på en bærekraftig måte må vi bryte med dagens produksjons- og forbruksmønstre og basere økonomisk virksomhet på sirkulær ressursutnyttelse gjennom avfallsreduksjon, ombruk og gjenvinning.

Dette vil være en radikal omlegging av økonomien, som innebærer å unngå og begrense aktivitet som ikke er bærekraftig, at man flytter og endrer på dagens produksjons- og forbruksmønstre, og at man forbedrer både teknologi- og ressursbruken.

Avfallsreduksjon er blant de viktigste komponentene for å virkeliggjøre et brudd med den lineære økonomien, hvor vi i dag tar ut langt flere ressurser enn hva som er bærekraftig. Klima- og miljøpolitikken må vektlegge velferd mer enn velstand, og myndighetene må gi insentiver til at produkter utvikles med lengst mulig levetid, med størst mulighet for ombruk og reparasjon og med egnethet for materialgjenvinning og reduksjon av innhold av helse- og miljøfarlige komponenter.

Gjennom varehandelen bruker kundene sin forbrukermakt til å påvirke for en mer bærekraftig og miljøvennlig produksjon. Det må satses mer på lokalt produserte varer, gjenbruk og klima- og miljøvennlige produkter. Produsentene må lage varer som er bestandige og skal vare lenge.